

MKVK-PSZÁF

közös szakmai konferencia

A PSZÁF által végzett helyszíni ellenőrzések könyvvizsgálói tevékenység során figyelmet érdemlő tapasztalatai a hitelintézeteknél

Major Antal
főosztályvezető-helyettes
Pénzpiaci vizsgálati főosztály

Budapest, 2011. november 14.

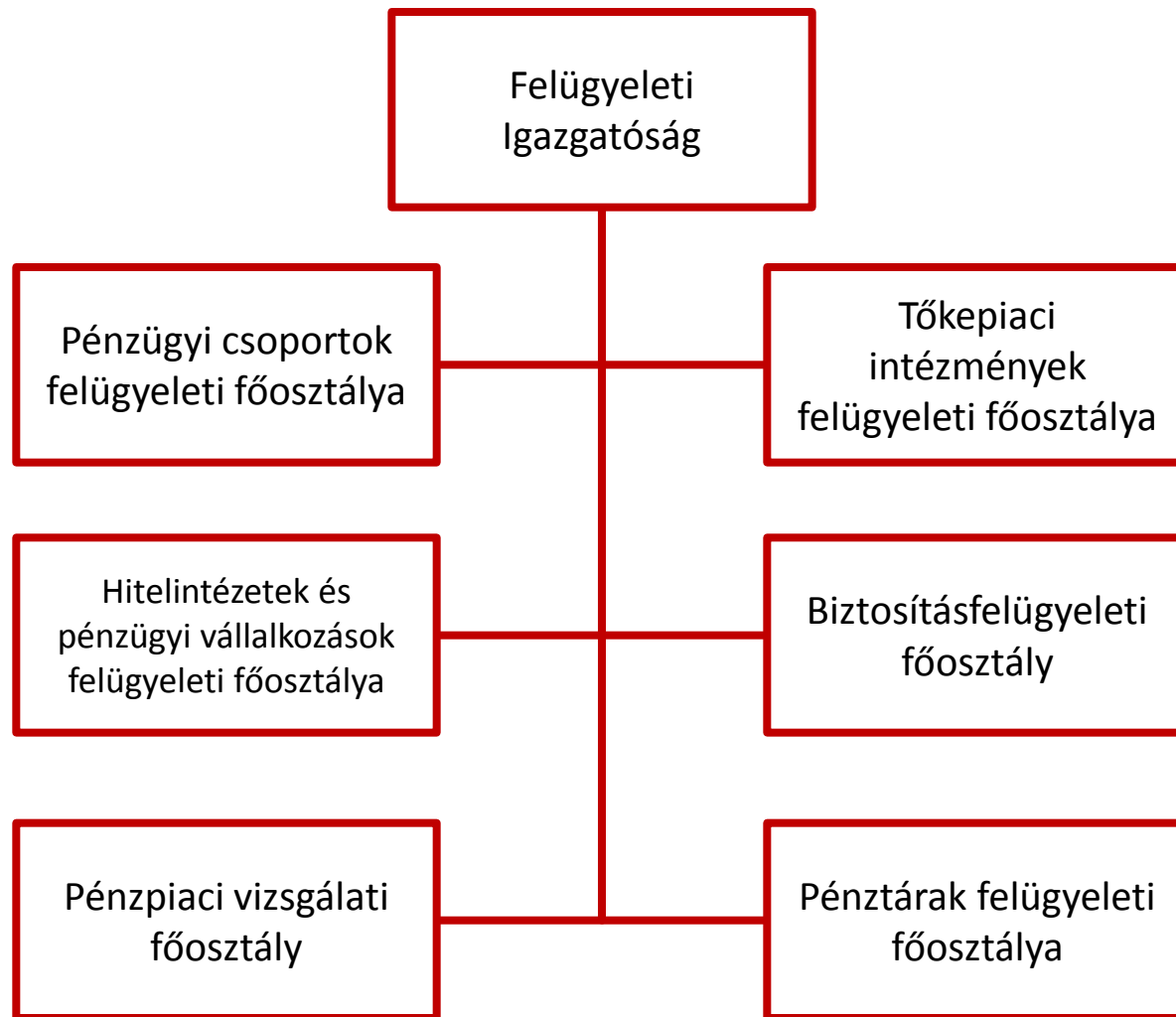
Pénzpiaci vizsgálati főosztályról általában

Vizsgálatok ütemezése, statisztika

**Felkészülés feladatai és könyvvizsgálóval
lefolytatott interjúk tapasztalatai**

**Vizsgálat során tapasztalt, és a könyvvizsgálat
során figyelmet érdemlő megállapítások**

Szervezeti felépítés

Vizsgálatok ütemezése

Jogszabályi kötelezettség (bank és szakosított hit 3, szöv. hit 5 évente)

Ciklusterv készítése (jogszabályi előírás és kockázat besorolás alapján)

Éves vizsgálati terv (kockázat besorolás és egyéb szempontok szerint)

Negyedéves tervfelülvizsgálat (vizsgáló teamek összeállítása)

Vizsgálati naptári terv (program szerint)

Statisztika

PVF vizsgálatainak megoszlása		2011. I.félév	2011. II.félév
Intézmény típus	Vizsgálat típus	db	db
Szövetkezeti hitelintézet	átfogó vizsgálat	17	13
Kis-középbank	átfogó vizsgálat	6	5
Bankcsoport	átfogó vizsgálat	2	2
	utóvizsgálat	1	0
	célvizsgálat	0	2
Összesen		26	22
			48

Felkészülés feladatai és .....

1. Hitelintézet által a folyamatos nem helyszíni felügyelés keretében megküldött anyagok, és adatszolgáltatások áttekintése
2. Vizsgálati program összeállítása
3. Kiértesítő és dokumentum bekérő levél kiküldése
4. Beérkezett anyagok feldolgozása
5. Egyeztetés az intézmény könyvvizsgálójával
6. Beérkezett adatok szűrése, mintakiválasztás
7. Tájékoztatás az előkészítendő ügyletekről
8. Helyszíni szakasz megkezdése

... és a könyvvizsgálóval lefolytatott interjúk tapasztalatai

1. Általában pozitív a fogadtatás a könyvvizsgálók részéről
2. Többnyire felkészültek, ismerik az általuk vizsgált intézmények sajátosságait, kockázatait
3. Jó a kapcsolatuk az intézmények vezetésével az FB-vel és a belső ellenőrzéssel
4. Tevékenységük nem jelent rendszeres helyszíni jelenlétet, munkájukat évente két, három kisebb és egy nagyobb helyszíni szakasz lefolytatásával végzik
5. Vezetői levél kiadása általában csak a banki könyvvizsgálók esetében gyakorlat
6. Munkájuk során leginkább a számviteli törvény előírásainak betartásának ellenőrzésére koncentrálnak
7. Jellemzően alig fordult elő véleménykülönbség az intézmények és a könyvvizsgálók között az értékvesztések megállapításánál

DE.....!!!

... és a könyvvizsgálóval lefolytatott interjúk tapasztalatai

DE....!!! Egyes könyvvizsgálóknál előfordul, hogy:

1. az ötévenkénti rotáció csak formálisan történik meg;
2. megfelelő hitelintézeti tapasztalat nélkül vállalják el a megbízást;
3. munkájuk során alapvetően az éves beszámoló számviteli megfelelőségére koncentrálnak;
4. kockázatvállalási-, és kezelési folyamatok megfelelőségét rendszerszinten nem vizsgálják;
5. az általuk megvizsgált mintával kapcsolatosan titoktartásra való hivatkozással nem kívánnak a Felügyeletnek információt adni;
6. súlyosan jogsértő módon működő, vagy válság közeli helyzetben lévő hitelintézetnél sem teszik meg a Felügyelet felé a Hpt-ben előírt bejelentési kötelezettségüket;
7. nem fordítanak kellő figyelmet a tulajdonosi összetétel kapcsán felmerülő kockázatokra;
8. nem vizsgálják részleteiben a hitelintézet belső tőkeszükséglet számításának megfelelőségét.

... és a könyvvizsgálóval lefolytatott interjúk tapasztalatai

alapján megfogalmazható üzenet:

A könyvvizsgálónak a függetlenség biztosítása mellett törekednie kell a szakmai felelősség magas szinten tartására és a pénzügyi szervezeteket könyvvizsgáló auditorokkal szembeni magasabb elvárások teljesítésére is.

Ez azt is jelenti, hogy a pénz és tőkepiaci területen működő intézményekkel szemben megfogalmazott kiemelt elvárásokat a könyvvizsgálónak is érvényesítenie, teljesítését vizsgálnia kell.

Ennek kapcsán nem elég, ha a beszámolóban foglalt adatok és információk valódiságát és megfelelőségét csak a számviteli nyilvántartások vizsgálatára alapozva ellenőrzi és hitelesíti, hanem az általa végzett vizsgálat hatókörét ki kell hogy terjessze az intézmény portfóliójában meglévő kockázatokra és annak a tőkére, illetve likviditásra gyakorolt hatására is.

A pénzügyi szervezetek működésének szabályossága érdekében pedig vizsgálnia kell az eredményes megbízható és független tulajdonlásra, illetőleg a prudens működésre vonatkozó jogszabályok betartását, valamint a megfelelő ellenőrzési rendszerek működését is.

Felügyelet által vizsgált főbb területek

1. Vállalatirányítás

- a) Tulajdonosi joggyakorlás
- b) Stratégia
- c) Belső irányítás
- d) Belső kontrollrendszerek

2. Pénzügyi és működési kockázatok

- a) Hitelkockázat
- b) Likviditási kockázat
- c) Piaci kockázatok
- d) Működési kockázat
  - i. Számviteli rendszer, adatszolgáltatás
  - ii. Pénzügyi visszaélések, pénzmosás elleni tevékenység
  - iii. Pénzforgalom
  - iv. OBA nyilvántartás
  - v. Informatikai biztonság

3. Tőke és jövedelmezőség

- a) Jövedelmezőség
- b) Tőke (megfelelőség, kockázatok-tőke viszonya, veszteség felszívó képesség)

Helyszíni vizsgálatok tapasztalatai

A következőkben azok a helyszíni vizsgálat során feltárt negatív megállapítások kerültek kiemelésre, melyek figyelmet érdemelnek a könyvvizsgálói munka tervezése és végzése során.

Az érintett megállapítások témakörök szerinti csoportosítása:

1. Tulajdonosi összetétel és joggyakorlás
2. Belső irányítás és kontrollrendszerek
3. Hitelkockázat
4. Számviteli rendszer, adatszolgáltatás
5. Pénzügyi visszaélések
6. Tőke megfelelés

Tulajdonosi összetétel és joggyakorlás

1. Nem ismerik és nem is vizsgálják a tagként belépni kívánó jogi személyiségű társaságok tulajdonosi körét. Ezért nem minden esetben tudnak eleget tenni a minősített befolyásszerzésre vonatkozó előírásoknak.
2. A tagi belépésre és kilépésre vonatkozó jogszabályi előírások (nyitott tagság elve, döntés meghozatala és erről történő értesítés, elszámolás időpontja) nem kerülnek betartásra.
3. Tagokról készített nyilvántartások adatai helyenként nem teszik lehetővé a valós tagok körének egyértelmű behatárolását.
4. Közgyűléseken a külső tagok jelentős hányada meghatalmazás útján képviseli magát, a hitelintézet szempontjából fontos döntéseket jellemzően a munkavállalók és hozzátartozóik hozzák meg.
5. Szórt tulajdonosi szerkezet következtében kialakult egy valós kontroll nélkül működő erős érdekérvényesítéssel bíró menedzsmenti réteg.

Belső irányítás és kontrollrendszerek

1. Nincs elfogadva a belső szabályzatok elkészítésére, vonatkozó szabályozás, a meglévő szabályzatokon hiányzik a jóváhagyás időpontja, érvényessége és hatályossága.
2. Szabályzatok köre nem teljes, nem aktualizáltak, nincsenek egymással összhangban.
3. Kockázatkezelés nem működik minden kockázat típusra kiterjedően (hitelezési, piaci, működési).
4. Üzleti és a kockázatkezelési terület elkülönülése nem valósul meg, így sérül az elvárt függetlenség.
5. Belső ellenőrzési terv összeállítását nem előzi meg kockázat feltárás és elemzés. Több évre szóló átfogó terv nem készül.
6. A feltárt hiányosságok felszámolására nem készül intézkedési terv, a hiányosságok megszüntetésének aktuális helyzete nem nyomon követhető.
7. Felügyelő Bizottság szakmai irányítása nem érvényesül, a féléves BE beszámoló megtárgyalását követően a szükséges intézkedéseket nem hozzák meg.

Hitelkockázat – kérelem benyújtása, döntés-előkészítés

1. Nincs jóváhagyott, aktuális kockázat-vállalási politika (megcélzott ügyfélkör, preferált ágazatok és termékek köre, vállalt kockázatokhoz szükséges tőke nagysága).
2. Hiányosak a hitelkérelmek.
3. Elmarad a kezesek és a garanciát nyújtók ügyfélminősítése.
4. Az adós jövedelmét fedezetként veszik számításba.
5. Az alkalmazott fedezeti szorzók indokolatlanul magasak, az választható intervallumok túl szélesek.
6. Az ingatlan értékelés gyakran formális.
7. A fedezetek hitelbiztosítéki értékének megállapításánál nem számolnak a megelőző jelzálog és egyéb terhekkal.
8. Az ügyfélcsoportok beazonosítása, és nyilvántartása nem megfelelő.
9. A limitek kiszámítása hiányzik, vagy a limitértékek megállapítása nem reális.
10. A fizetendő törlesztő részlet magasabb, mint az ügyfél jövedelme.

Hitelkockázat – előterjesztés, döntéshozatal

11. A konzorciális hitelezéssel kapcsolatos döntés során nem rendelkeznek megfelelő információval.
12. Az előterjesztésekben nem térnek ki a szabályzatokban előírt feltételektől való egyedi eltérés indokoltságának okaira és következményeire.
13. Kockázatkezelő által készített anyag hiányzik az előterjesztésből. döntési hatáskörre vonatkozó szabályozás nem egyértelmű.
14. Több döntéshozó testület szerepe csak névleges, jelentős különbség (szakmai, vagy felelőségi) tekintetben nincs közöttük.
15. A távszavazással történő hiteldöntés esetén alacsony a testületi tagok informáltsága.
16. A cenzúrakönyv vezetése nem teljeskörű.
17. Jelentős kockázatnövelő tényező az egy nap alatt történő hitelkérelem befogadás, döntés, szerződéskötés és folyósítás gyakorlata.
18. Nincs folyamatba épített ellenőrzés a szerződésben lévő és a hiteldöntés kondícióinak egyezőségére.

Hitelkockázat – ellenőrzés, monitoring, utógondozás

19. Folyósítás előtti ellenőrzés sincs mindenhol, vagy az nem dokumentált.
20. Rendezetlen és hiányos a hitelakta, az anyagok nem kerülnek iktatásra.
21. Hitel átstrukturálás feltételei nem mindig kerülnek a szerződésen átvezetésre.
22. Óvadék és a hitet futamideje nem mindig kerül összehangolásra.
23. Elmarad az évenkénti ügyfélminősítés és fedezetek időszakos felülvizsgálata.
24. Ügyfelektől a rendszeres adatbekérés formája és annak feldolgozása nem szabályozott, és nem is gyakorlat.
25. Elmarad a hitelek cél szerinti felhasználásának ellenőrzése.
26. Nem elvárt gyakorlat a nem teljesítő ügyfelek fizetésre felszólítása.
27. Jelentős késedelemmel kerül sor a jogi lépések megindítására.
28. Követelés eladással, vagy leírással kapcsolatos hatáskör nem szabályozott.

Hitelkockázat - átstrukturálás

29. Gyakran már lejárt az ügyfél által nem fizetett hitelek, az ügyfél által benyújtott (dokumentált) kérelem nélkül kerülnek átütemezésre.
30. A hitelek átstrukturálásával kapcsolatos döntési hatáskör nem szabályozott.
31. Az átstrukturálásról szóló döntést nem minden esetben követi az eredeti szerződés módosítása, illetve annak a nyilvántartási rendszeren történő átvezetése.
32. Nem minden ebbe a kategóriába tartozó újratárgyalt és átütemezett hitel kerül átstrukturáltként megjelölésre.
33. A hitelintézet számítástechnikai rendszere nem képes az átstrukturált hitelek külön kigyűjtésére, nyilvántartására.
34. Az ügyletminősítés során nincsenek figyelemmel az átstrukturált hitelekre vonatkozó speciális jogszabályi követelményekre.
35. A tőkésített kamatok utáni értékvesztés elszámolásra vonatkozó jogszabályi előírások nem kerülnek betartásra.

Hitelkockázat – befektetések, átvett eszközök

36. Befektetésekkel kapcsolatosan nincs elfogadott stratégia, az ide kapcsolható kockázatvállalásokat nem előzik meg gazdaságossági számítások.
37. Befektetésekkel kapcsolatos döntési jogkörök nem szabályozottak, a kapcsolódó irányítási jogkör és az üzleti kapcsolat jellege nem tisztázott.
38. Több olyan járulékos vállalkozásként nyilvántartott társaságot is találtunk a vizsgálatok során melyek tevékenységük jellegét tekintve nem minősültek járulékos vállalkozásnak (befektetési korlát!).
39. A befektetések utáni értékvesztés elszámolásra vonatkozó belső előírások nem kerülnek kidolgozásra.
40. Minősítés során a tételekről nem készülnek egyedi minősítő lapok.
41. Az átvett eszközök bekerülési értékének meghatározásánál figyelmen kívül hagyják a jogszabályi előírásokat.
42. Negyedéves minősítés során nem minősítik az átvett eszközöket.

Hitelkockázat – ügyletminősítés, értékvesztés elszámolás

42. Az ügyletminősítési és az értékvesztés elszámolási szabályzat nem felel meg a Hitkr. 7. sz. mellékletnek, mivel:
- a) nem tartalmazza a valószínűsíthető jövőbeni veszteség kiszámításának módszerét,
  - b) az egyszerűsített és csoportos minősítés fogalma keveredik, nincs rögzítve értékhatár, vagy csoportképzési elv
  - c) rögzített értékvesztés kulcsok nem kerülnek számszakilag alátámasztásra.
43. Az egyszerűsített minősítéssel elkészült lista utólagosan (megfelelő dokumentálás nélkül) kerül módosításra.
44. Az egyedi ügyletminősítési lap hiányzik, vagy nem kellően informatív.
45. Az egyedi minősítés során az ügyfél helyzete, fizetési hajlandósága, a fedezet reális értéke, vagy terhei nem megfelelő mértékben kerülnek figyelembe vételre.

Számviteli rendszer, adatszolgáltatás

1. számviteli politikához kapcsolódó belső szabályzatok nem aktualizáltak, egyes kötelező szabályzatok nem készülnek el
2. számlarend nem kerül rendszeresen felülvizsgálatra, ezért nem tartalmaz minden alkalmazásban lévő számlát, illetve esetenként nem egyezik a számlatükörrel
3. számla tényleges tartalma és a kapcsolódó ellenszámlák nem kerülnek bemutatásra
4. bizonylati album meglétének, vagy aktualizáltságának hiánya
5. főkönyvelő által egy személyben végzett tevékenységek miatt (könyvvezetés, adatszolgáltatás, piaci kockázatok kezelése, hitelkockázat tőkeszükséglet számítás) nagy a terület humán erőforrás kockázata
6. informatikai rendszer váltása, vagy hitelintézetek egyesülése esetén az adatmigráció teljeskörűsége nem kerül megfelelően ellenőrzésre

Számviteli rendszer, adatszolgáltatás

7. követelések lejáratási időpontjának és kamatfizetésre vonatkozó időpontoknak a változtatása gyakran bizonylatok nélkül történik meg, vagy elmarad
8. az informatikai rendszerben technikailag nem rögzíthető tételeket gyakran manuális módon, excel táblázat alkalmazásával tartják nyilván
9. a manuális könyvelés folyamatában a négy szem elvére épülő folyamatba épített ellenőrzés nem megoldott
10. az analitikus nyilvántartások megfelelőségére és teljeskörűségére vonatkozóan nem kerültek ellenőrzési mechanizmusok kialakításra
11. járulékos vállalkozás nem kerül konszolidálásra, az irányított gazdasági társasággal végzett üzleti jellegű kapcsolat során nem kerül vezetésre a jogszabály által előírt transzferár nyilvántartás
12. technikai számlák kezelése sem szabályozottság, sem pedig azok folyamatba épített ellenőrzése tekintetében nem megoldott

Számviteli rendszer, adatszolgáltatás

13. zálogház pénztárában levő pénzkészlet a hitelintézet nyilvántartásában a pénztár soron szerepel, és nem követelésként
14. nem fedezeti céllal kötött származékos ügyletek nem kerültek nyilvántartásra a nullás számlaosztályban
15. a származékos ügyletekhez kapcsolódó céltartalék képzés nem, vagy nem a helyes összegben történt meg
16. a nem folyószámla jellegű tételek, mint a le nem hívott hitelkeret, vagy hitelígérvény szerződéskötést követő automatikus nyilvántartásba vétele rendszerszinten nem biztosított
17. a fedezetek típusonkénti megbontása (óvadék, jelzálog, engedményezés, kezesség, stb.) nem megfelelő
18. a fedezetek között értékkel szerepeltetik az adós és adóstárs jövedelmét is, mely nem tekinthető fedezetnek, sokkal inkább a hitel visszafizetés forrásának
19. a fedezet nyilvántartás nem tartalmazza a fedezetek hitelbiztosítéki értékét

Számviteli rendszer, adatszolgáltatás

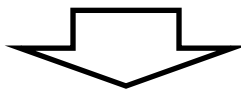
20. időbeni elhatárolásra, illetve a kamat függővé tételre vonatkozó szabályok figyelmen kívül hagyásával nem realizált bevétel került elszámolásra
21. a kamat függővé tételre vonatkozó számítások helyességét havi zárások során még szűrőpróba szerűen sem ellenőrzik
22. nincs a jelentéskészítési folyamatra vonatkozó belső szabályzat, vagy ha van nem teljeskörű
23. a jelentés összeállítása sok manuális munkát igényel, amelyhez nem kapcsolódnak megfelelő kontrollok
24. származtatott ügyletek kapcsán több táblázat kitöltése nem megfelelő (pl: 3DBD, 4AD, 5B, 9AA, 8AB)
25. újratárgyalt hitelek nem megfelelően kerülnek jelentésre (pl: 8AA, 8AB, 8AN, 8NAC)
26. egyéb problémák miatt jellemzően hibásak a 8PBA, 8PBB, 9AA, 9AD, C2H, C4H, C42H, C11H, CS, CAA, CAB táblák

Pénzügyi visszaélések

- Megszaporodtak a betétekkel és hitelekkel kapcsolatos belső visszaélések
- Összességében több száz millió forint kárösszeg keletkezik
- A veszteség egy hosszú időn át végzett, folyamatos tevékenység eredménye
- Az események csak véletlenszerűen derülnek ki
- A Takarékszövetkezetek 14 %-nál fordult elő belső csalás

2/2010 sz. körlevél a belső csalások megelőzéséről és felderítéséről

Témavizsgálat

Pénzügyi visszaélések

Visszaélések kialakulásának elsődleges okai:

- vezetői és belső ellenőrzés elmulasztása
- rendszeres ügyfél tájékoztatásra vonatkozó előírások figyelmen kívül hagyása
- szervezeti sajátosságokból adódó, munkafolyamatokba épített ellenőrzési pontok kiépítettségének hiánya

Pénzügyi visszaélések

Vizsgálatok általános megállapításai:

- A Takarékszövetkezetek többsége évente legalább egy alkalommal eleget tesz ügyfél-tájékoztatási kötelezettségének, azonban ezek nem mindenütt központilag kerülnek kiküldésre.
- A kiküldött egyenlegértékesítők nem egyértelműen kerültek dokumentálásra a belső nyilvántartásban (sok esetben csak darabszám kerül feltüntetésre)
- Váratlan pénztárelőírások némely egységnél hosszú idő óta nem nevezhető váratlannak.
- Az analitikus nyilvántartás és a szerződések tételes összevetése kevés intézménynél bevett gyakorlat.
- A Takarékszövetkezetek egynegyedében egy pontos ügyintézési rendszer működik (27%-nál működik egyszemélyes fiók is)
- Rövid idejű szabadság (helyettesítés és ellenőrzés nélkül) a Takarékszövetkezetek 10%-nál jellemző gyakorlat

Tőke megfelelés

Tőketáblák (CAA, CAB, CS):

- adatszolgáltatásnak néznek ki, de valójában számítási „segédletek
- CS táblák teljes körűsége (csak ker. könyvet nem vezető, sztenderd módszert alkalmazó intézményekre): $\Rightarrow$ 1AB főösszege mínusz a CAA-ban levont tételek (ezekre már megképeztük a tőkét, azaz nem kell tőkeszükséglettel számolni) = CS11”d”
- Mérlegen kívüli tételek C11H adataival összhangban:
  - 100 % C11H111”h” = CS12”k4”
  - 50 % C11H112”h” = CS12”k3”
  - 20 % C11H113”h” = CS12”k2”
  - 0 % C11H114”h” = CS12”k1”

Tőke megfelelés

Jellemző hiányosságok a tőkeszükséglet számítás során:

1. ugyanazon biztosíték fedezete mellett újabb hitel $\Rightarrow$ a rendszerben elmarad az előző kitettség(ek) fedezettségének módosítása
2. garanciával fedezett hitelek esetében elmulasztják megosztani a kiegészítő biztosítékok összegét a garantőr és a hitelintézet között (van, hogy a döntésnél is, de jellemzően „csak” a rögzítés során)
3. 0 %-os súlyt alkalmaznak a 12/2001. sz. kormányrendelet alapján folyósított hitelek esetében $\Rightarrow$ az állami kezességvállalás jogszabályi feltételei nem elégítik ki a Hkr. 120. §-ában foglalt kritériumokat $\Rightarrow$ a konstrukció nem minősül a hitelezési kockázat mérséklés szempontjából elismerhető fedezetnek

Tőke megfelelés

Ingatlannal fedezett kitettségek (9CS)

Amivel jellemzően nem foglalkoznak:

1. lakottság $\Rightarrow$ Hkr. 12. § (3) bek. a)
2. fedezetül felajánlott ingatlan értéke és az adósminősítés függetlensége $\Rightarrow$ Hkr. 12. § (3) bek. b) és (5) bek. b)
3. törlesztés forrása $\Rightarrow$ Hkr. 12. § (3) bek. c) és (5) bek. c)
4. nem lakóingatlan esetében a piaci érték 50 %-a $\Leftrightarrow$ hitelbiztosítéki érték 60 %-a $\Rightarrow$ Hkr. 12. § (7) bek. a)-b)
5. ingatlan biztosítottsága $\Rightarrow$ Hkr. 115. § (1) bek. f)

Tőke megfelelés

Biztosítékok elismerhetősége

Hkr. XIV. és XV. fejezetei $\Rightarrow$ elismerhető biztosítékokra vonatkozó minimum követelményeket tartalmaznak

Különösen:

„111. § (1) A hitelintézetnek olyan kockázatkezelési eljárással kell rendelkeznie, amely a hitelezésikockázat-mérséklési eljárások alkalmazását lehetővé teszi.” $\Rightarrow$ minősítés során szerzett információk, monitoring (megvan-e még a biztosíték), visszacsatolások (pl. hitelszerződés és óvadéki betéti szerződés „összekapcsolása”)

Tőke megfelelés

Kedvezményes súlyozás

Az adott kitettségre vonatkozó valamennyi, a Hkr.-ben meghatározott feltételnek együttesen kell teljesülnie minden olyan időpontban, amikor a hitelintézet élni kíván a kedvezményes súlyozás lehetőségével, és ezeket dokumentumokkal alá kell támasztani !

Állandó és változó jellemzők $\Rightarrow$ monitoring rendszer kialakítása, az információkat folyamatosan aktualizálni kell az informatikai rendszerben.

Köszönöm a figyelmet!

